

Igor Belež

Listanje kupusa

(ulomak)

Nakon velikog odmora uslijedio je dupli sat povijesti. U učionici su se čule jedino vrane i Dejanovo šaputavo slovkanje. Dejan je bio čudan klinac koji se nije pretjerano ni s kim družio. U razredu je bio uvjerljivo najgori učenik, a govorilo se da mu ni kod kuće nije bilo ništa bolje. Pokušavao je napisati riječ *dogadaj*, ali ju je stalno brisao i šapćući pogrešno slovkao. Zelena površina njegove klupe bila je posuta mrvicama od gumice, a papir ispred njega djelovao je izmučenije od samog Dejana.

Od pet pitanja iz testa znao sam odgovor na dva, a u jedan nisam bio siguran. To me nije previše brinulo, jer manje od trojke ionako nisam mogao dobiti. Znao sam da ta ocjena neće zadovoljiti mamu, ali trebala je zadovoljiti Sanju i Marinka.

Ispred mene nalazila se prazna stolica na kojoj je obično sjedio Slobodan, najviši dječak u razredu. Slobodan je bio nadaren za svaki sport kojim se bavio. Od nogometa do košarke, odbojke ili graničara. Također je bio strastveni navijač Crvene zvezde i vjerojatno se, ako je bio živ, radovao Zvezdinim uspjesima u Kupu europskih šampiona. Slobodan je bio prvo dijete i moj prvi prijatelj koji je netragom nestao iz razreda. Pamtim to jer je u početku bio član naše družine, a da toga vjerojatno nije bio svjestan.

An družina formalno je nastala 1985. godine. Kako smo bili susjedi, Bojan i ja igrali smo se u ulici otkad smo znali za sebe, a isti je slučaj bio s Goranom i Draganom. Prvo službeno okupljanje družine dogodilo se u vrtiću. Međusobna nesnošljivost bila je očita. Bojana su fascinirale Draganove uši, pa ga je Goran branio. Gorana su, pak, fascinirale Bojanove naočale, pa bi na svako Bojanovo nazivanje Dragana klempom, Goran odgovarao s cvikeraš. Ja nisam imao ništa protiv Gorana, ali morao sam solidarnosti radi braniti Bojana pa sam Gorana prozvao debeli, a Dragan, koji je branio Gorana, mene je nazivao kepecom iako sam i tada bio pola centimetra viši od Bojana.

Za konačni obračun odlučili smo se potući na igralištu vrtića. Tučnjava je trajala minutu, ali meni se činila dugom kao vječnost. Bojan je zgrabio Dragana za uši, a ovaj mu je bacio naočale, pa Bojan više nije bio siguran za što se drži. Goran me gurnuo i, prije nego sam mu uspio uzvratiti, ležao sam na betonu, a na prsima osjećao svu težinu Goranovih neprobavljenih i nataloženih slatkiša. Cijela stvar vjerojatno ne bi bila dobro završila da se nije umiješao Slobodan. I u vrtićkoj dobi bio je najviši dječak. S lakoćom je odgurnuo Gorana i Bojanu vratio vid. Problem je imao samo s odvajanjem Bojanovih žilavih prstiju od

Draganovih ušiju. To je uspio tek kad je Dragan počeo vrištati, a potom nas je odgajateljica Marta sve kaznila.

Nakon tog događaja Bojan i ja više se nismo odvajali od Slobodana, a nisu ni Goran i Dragan. Svi smo ga svojatali i bilo nam je dobro družiti se s dječakom koji je u tri poteza riješio nas četvoricu. Sam Slobodan nije pokazivao oduševljenje što ga pratimo u stopu, iako je bio tampon zona između nas četvorice. Naša međusobna prepucavanja samo su promijenila oblik. Više iz očaja nego planski, udružili smo se ne bismo li tako dokazali Slobodanu da smo dobri i vrijedni njegove pažnje. Međutim, Slobodan se i dalje slobodno družio s ostalom djecom i izbjegavao naš novoformirani kvartet. Nije nam bilo jasno kako je ostaloj djeci uspijevalo nešto što nama nikako nije polazilo za rukom. U toj dobi nismo bili u stanju izvagati težinu svojih nadimaka: debeli, klempavi, cvikeraš i kepec.

9

Kad je Slobodan nestao, nas četvorica pohitali smo do njegove kuće da bismo mu odnijeli zadaću i objasnili što smo učili u školi. Nade da ćemo ga barem tako privući u našu družinu ostale su zajedno s nama stajati pred zatvorenim vratima.

Slobodan se nije pojavio na nastavi ni sljedećih nekoliko dana. Nije to bilo ništa neobično. Događalo se da djeca s roditeljima moraju u bolnicu ili na sprovod, ili u posjet dalekoj rodbini. Čudne stvari počele su se događati kada su nastavnici njegovo ime prestali upisivati u evidenciju odsutnih. Ali nije se to dogodilo samo sa Slobodanom. Prostor u dnevniku namijenjen imenima odsutnih ostajao je prazan unatoč činjenici da se popis djece koja su prestala dolaziti u školu gotovo svakodnevno povećavao. Kad bih nekog nastavnika pitao je li se Slobodan odselio, dobivao bih odgovore tipa: „Da li si sve naučio i napisao zadaću kada stigneš brinuti o stvarima koje te se ne tiču?“

Nedugo zatim iz mog razreda nestale su Jovanka i Dušana, kao i nekoliko druge djece iz razreda koje su pohađali Bojan, Dragan i Goran. Nakon nekoliko dana i njih su prestali prozivati u školi. Ja sam to spomenuo mami i Marinku, ali mama mi je odgovorila da pustim to. Marinko je pitao mamu *šta ja baš svugde moram zabadati nos*, a Sanja se smijala i rekla da se još jedino oni gubitnici žele družiti sa mnom, i da nas sva ostala djeca izbjegavaju, najviše zbog mene, i da zbog toga odlaze. To nije imalo smisla, jer sam pouzdano znao da su i iz Sanjina razreda neki nestali, a s njima se baš nikada nisam družio.

Sjećam se kad je 1988. godine (bila je to dobra godina u Draganovu vinskom kalendaru) na bazenima nestao dječak. Cijelo se naselje uključilo u potragu. Mi, koji smo tog ljeta bili na prijelazu iz drugog u treći razred, aktivno smo sudjelovali. Bojan i ja tako smo ubijali vrijeme dok se Dragan i Goran nisu vratili iz Vojvodine kamo su išli svakog ljeta u posjet svojim bakama. Bilo nam je mrsko to dvomjesečno razdvajanje družine. Kao da nam je netko oduzeo srž ljeta, a ostavio nam samo mirise pečenog kukuruza i Autana u stiku.

Tog ljeta temperatura nije pala kako je to običavala krajem kolovoza, baš suprotno. Naselje se kuhalo bez najave, soli i začina. Neočekivano vreli dani odbijali su i komarce i ljude te ih natjerali da nastave sa skrivanjem u zelenom grmlju i crvenim kućama. Vruća omara treperila je iznad popucalog asfalta čak i u kasnim poslijepodnevnim satima. Ljudi su velikim noževima rezali lubenice koje su prethodno rashlađivali u kadama punim hladne vode jer su lubenice bile veće od frižidera. Nama dvojici vrućina nije toliko smetala. Vozili smo bicikle i tako ispunjavali vruće dane koji su ispraznili naselje.

Na bazen nismo smjeli ići otkada je dječak nestao. Zbog jednog nestalog dječaka tada se uveo policijski sat, a tri godine kasnije najmanje desetero nestale djece nije u naše živote uvelo nikakva ograničenja.

Dječak je bio tek godinu dana stariji od nas. Taj događaj pokrenuo je cijelo naselje, pretražili su svaki pedalj, posebno bazene. S jedne strane, dobro je bilo što su ih ispraznili od mokraće i ponovno napunili čistom vodom. Pronašli su pravo blago srebrnih i zlatnih tankih lančića kojima se mogao vratiti prvotni sjaj uz malo sode bikarbone. Nekoliko narukvica, kupaćih gaća, tri značke s Titom i po jednu od Lasa i vinjaka Rubin, četiri zlatna zuba i vodootporni sat marke Poljot. Nisu pronašli dječaka.

U američkim filmovima kada bi nestalo dijete, roditelji bi grad oblijepili plakatima. Mi smo učinili isto. Od listova velike bilježnice na kvadratiće napravili smo plakate na kojima smo flomasterima ispod crvene riječi NESTAO napisali ime i prezime nestalog dječaka te svoju adresu, da nas netko s informacijama može pronaći, jer telefon tada još nismo imali ni Bojan ni ja. Mama se ljutila jer je mislila da će se pred kućom skupljati previše ljudi s lažnim podacima, ali danima se nitko nije pojavljivao. Na koncu je došao visoki milicajac s vlažnim mrljama ispod pazuha koji je popio kavu, pojeo pola lubenice i dva pečena kukuruza, ubio tucet

komaraca i upozorio mamu da prestanemo s paralelnom istragom, jer je potraga za dječakom njihov posao, a vjeruje kako je dječak ili mrtav ili prodan u bijelo roblje. Najvjerojatnije u Italiju. Ako je mrtav, milicajac je izračunao, tijelo je Dunavom sada već sigurno putovalo nizvodno od Đerdapa, ali još nije stiglo do Crnog mora. U slučaju da je tu negdje u okolici naselja, rekao je, oni su činili sve da ga pronađu i dovedu kući da ga roditelji toliko izmlate da mu više nikada ne padne na pamet nestati po ovakvoj vrućini.

Mama je bila jako ljutita na mene i Bojana nakon što je milicajac otišao, ali svejedno nam je ispekla kukuruze. Sanja je pobjegla na bazen i nju je tek čekala kazna. Marinko je radio drugu smjenu, što je značilo da sam se ipak izvukao od potencijalnog kažnjavanja. To nas, pak, nije zaustavilo da i dalje kujemo planove kako ćemo pronaći nestalog dječaka. Da su barem Goran i Dragan ovdje, govorili smo dok smo sjedili u mojem vrtu, za stolom koji je prekrivao plastični bež stolnjak s uzorkom neidentificiranog zelenog cvijeća.

Polu ljeta neuspješno smo pokušavali odgonetnuti o kojem se cvijeću radilo. Nas dvojica, Sanja, mama i sva sila susjeda. Stolnjak je bio kupljen u Mađarskoj pa smo pretpostavljali da je to neki mađarski cvijet. Komšinica Marica tvrdila je da joj je drugarica iz tvornice Mađarica pa je valjalo nju dovesti i pitati. Nakon milicajca, pojavila se s Ilonkom.

Ilonka je nosila naočale i osmijeh koji je otkrivao zube boje bijele kave. Marica je tvrdila da se ne može dobro gatati iz šalice ako je kava bila pomiješana s mlijekom. Govorila je da je budućnost tada neizvjesna i nepredvidljiva. Ilonka je puno pušila i nije marila za budućnost. Na Maričin upit da identificira nepoznato cvijeće na mađarskom plastičnom stolnjaku odmahнула je glavom i odgovorila da ne zna, ali da bi još malo kolača jer su zaista odlični, pa pitala mamu može li joj prepisati recept, a mama joj je odgovorila da nema papira zato što smo nas dvojica cijelo naselje oblijepili plakatima zbog kojih im je i milicija u kući bila. Na to se Marica stala iščuđivati, a Ilonka je pojela preostale kolače s tanjura. Mama je uzela gornji dio kartonske kutije od cipela i na bijeli karton pisala recept, pažljivo, jer se tinta od kemijske olovke razmazivala na glatkom bijelom kartonu pa je puhala u njega kao da su slova tek ispečeni kolači. Mi smo žvakali pečene kukuruze i mazali se Autanom, koji je samo privlačio komarce, trudeći se ne sudjelovati previše. Marica je jednu po jednu šalicu od popijene kave okretala naopako, pa ih ponovno okretala i gledala u njihovu praznu unutrašnjost s velikim zanimanjem.

„Neće biti dobro“, rekla je Marica.

Često sam mislio na Maričinu prognozu iz taloga kave kada se situacija u naselju počela mijenjati nagore. Nestali dječak nikada nije pronađen, za novu nestalu djecu nitko nije mario, pa ni milicajac znojnih pazuha, a je li za to bila kriva Marica, talog kave, mađarsko cvijeće ili

nešto četvrto, pojma nisam imao.

11

Više mi se nije dalo smišljati odgovore na preostala pitanja pa sam predao do pola ispunjen papir i izašao iz učionice. Tišina koja je vladala hladnim školskim hodnikom za vrijeme nastave bila je sablasna. Takvu tišinu zamijetio sam još jedino na djedovu sprovodu.

Zapravo mi on i nije bio pravi djed, ali kako pravog nikada nisam upoznao, poslužio je i ovaj. Branko je bio Marinkov otac, inzistirao je da ga zovem deda, mama mi je govorila da ga zovem čika Branko, a Sanja da ga zovem deduh. Marinka uopće nije zanimalo kako ću ikoga zvati, a ja sam zbog sveg tog pritiska izbjegavao Branka. Bila je to šteta jer je Branko uvijek imao slatkiša koje je dijelio, a ja zbog pristojnosti odbijao. Ponekad je imao i dinara koje mi je silom gurao u džep dok sam ja tobože bježao. Bio je pun zanimljivih priča koje sam ušima gutao sve dok me Marinko, mama ili Sanja ne bi potjerali od Branka, a ja sam bio previše zbunjen da bih im se usprotivio.

Branko je bio veseli starac koji je hodao uz pomoć štapa. Imao je jedan krnji zub i tek nekoliko sijedih vlasi. Koliko god da sam ga izbjegavao, toliko me on uspijevao uhvatiti. Prepriječio bi mi put rukama ili nogama, uperio štap poput puške i rekao: „Ne mrdaj, bre, sad si moj!“

U svakoj rečenici koristio je riječ bre. Bre ovo, bre ono. „Dođi, bre“ kada te trebao ili „Ma beži, bre“ kada si mu smetao.

Jednom je Marinko bio toliko pijan da je mamu zaključao u podrum, Sanju istukao, a meni se prvi put obratio. Rekao je: „Miči mi se s očiju, kopile.“ Tada nisam znao što znači kopile i kako sam mogao biti na Marinkovim očima ako sam sjedio na podu svoje sobe i vozio žuti plastični taksu. Bio je to dan kada je deduh umro, a ja sam ubrzo shvatio kako su i ljudi koje sam izbjegavao mogli ostaviti prazninu.